

Східні слов'яни
у VI–IX ст.

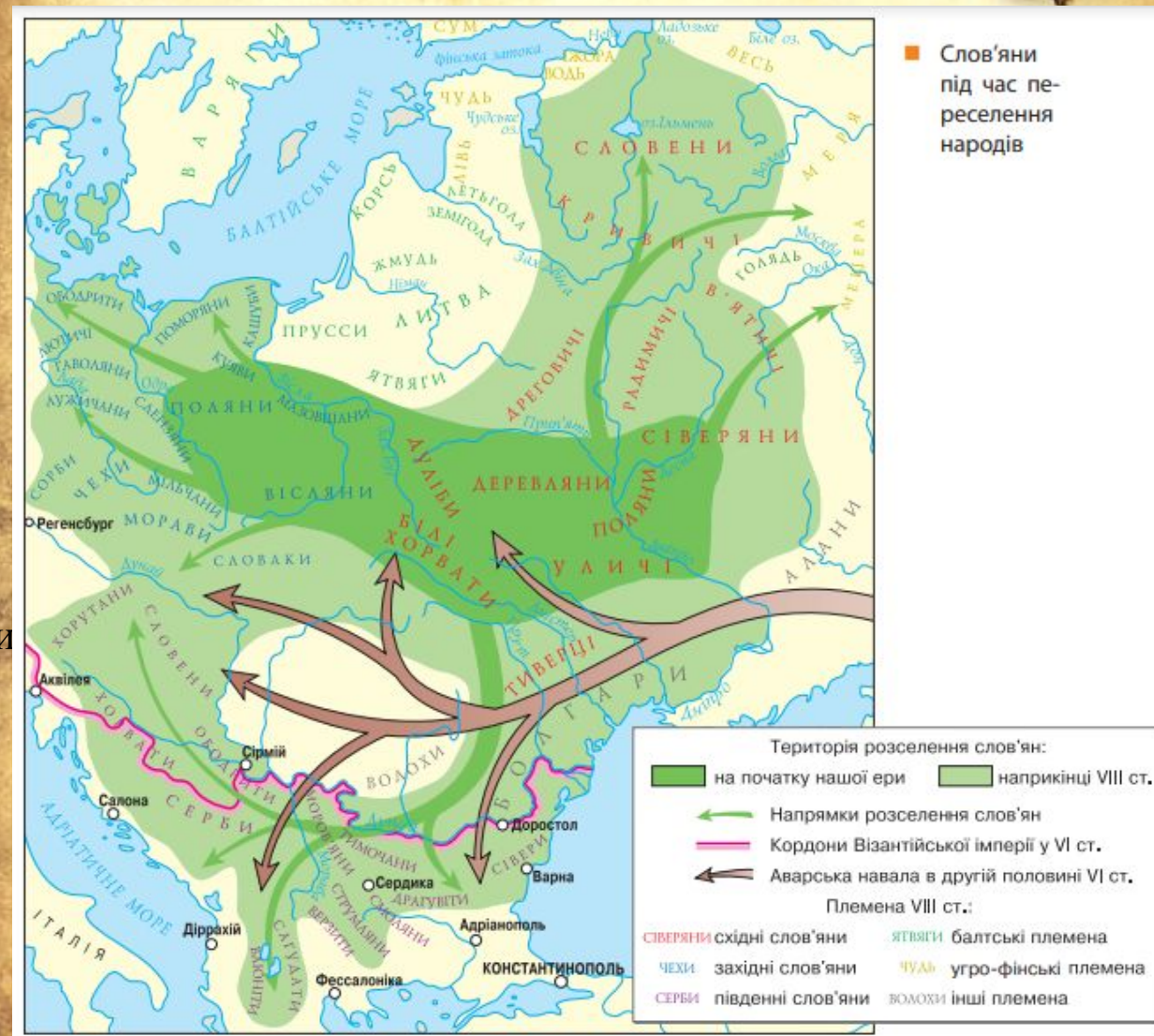
Слов'яни під час Великого переселення народів.

На завершальному етапі Великого переселення народів у V—VII ст. головну роль у переселенських потоках почали відігравати слов'янські племена антів і склавинів.

Під час Великого розселення слов'ян одна їх частина залишилася на Балканському півострові, а друга рушила вгору за течією Дунаю і зайняла землі поряд з Ельбою (Лабою). Там вона зустрілася ще з одним переселенським потоком слов'янських племен.

На межі VI—VII ст. слов'яни також активно просувалися на північ і північний схід, заселяючи землі, що належали балтським та угро-фінським племенам. Розселення слов'ян відбувалося у складних умовах. У другій половині VI ст. важким ударом для них стала боротьба з кочовими племенами аварів. Результатом Великого розселення слов'ян стало формування нових територіальних об'єднань слов'ян. Їх почали поділяти на східних, західних і південних.

Велике розселення слов'ян — розселення слов'янських племен із їхньої прабатьківщини, розташованої між Дніпром і Віслою, на сусідні землі в V—VII ст.

Розселення східних слов'ян на території України.

У VIII ст. у східних слов'ян виникають союзи племен, про які повідомляє в літописі «Повість минулих літ» чернець Нестор.

Територію сучасної України, за повідомленням Нестора-літописця, заселяли сім союзів племен — деревляни, поляни, уличі, тиверці, сіверяни, волиняни (дуліби) і білі хорвати. Саме їх вважають предками українців. На землях, які зараз входять до складу Білорусі, жили дреговичі й полочани, Росії — кривичі, радимичі, словени й в'ятичі.

Особливу увагу серед інших східнослов'янських союзів племен Нестор-літописець приділяв полянам. За літописом, від них походили перші київські князі — брати Кий, Щек і Хорив, за яких почалося будівництво Києва. Це місто дістало назву на честь старшого з братів — Кия.

Нестор – літописець.

«Повість минулих літ» про заснування Києва

Поляни ж жили в ті часи окремо й володіли своїми родами... і були три брати: один мав ім'я Кий, другий — Щек і третій — Хорив, а сестра їх була Либідь. Сидів Кий на горі, де нині узвіз Боричів, а Щек сидів на горі, що нині зветься Щекавиця, а Хорив на третій горі, котра прозвалася по ньому Хоривицею. І збудували городок в ім'я старшого свого брата, і назвали його Київ, і був навколо міста ліс і бір великий, і ловили там звірів, і були ті мужі мудрі та тямущі, і називались вони полянами, від них поляни й до сьогодні у Києві.

Нестор (? — після 1111) — чернець Києво-Печерського монастиря. Упорядник «Повісті минулих (временних) літ» — найдавнішого серед літописів, що збереглися до наших днів. Літопис отримав назву за своїм вступним реченням: «Ось повісті временних літ, звідки пішла Руська земля...». Значення «Повісті...» для дослідників полягає в тому, що вона є головним, а в багатьох випадках і єдиним джерелом з історії східних слов'ян та Русі. Нестор-літописець зміг пов'язати давньоруську історію зі всесвітньою, проголосив важливу роль Русі у світовому історичному процесі.

Господарство та спосіб життя східнослов'янських племен.

Східні слов'яни переважно займалися землеробством. Найдавнішим способом вирощування зернових культур у лісовій зоні було підсічне землеробство. Селяни спалювали повалені вітром на окремих ділянках лісу сухі дерева і таким чином проводили підготовку землі під посіви. Згодом спалювали спеціально зрубані дерева.

У лісостеповій зоні слов'яни мали постійні місця проживання. Селилися вони на берегах річок, де були гарні луки і родючі ґрунти. Ранні слов'яни використовували тут перелогову систему обробітку ґрунтів. Поле обробляли і засівали до того часу, поки землі давали добрі врожаї.

Слов'яни займалися й скотарством. Вони розводили корів, овець, кіз, коней, свиней. Також полювали на хутрових звірів — хутро було цінним товаром, займалися рибальством, бортництвом (примітивним бджолярством), у лісах збирали гриби і ягоди.

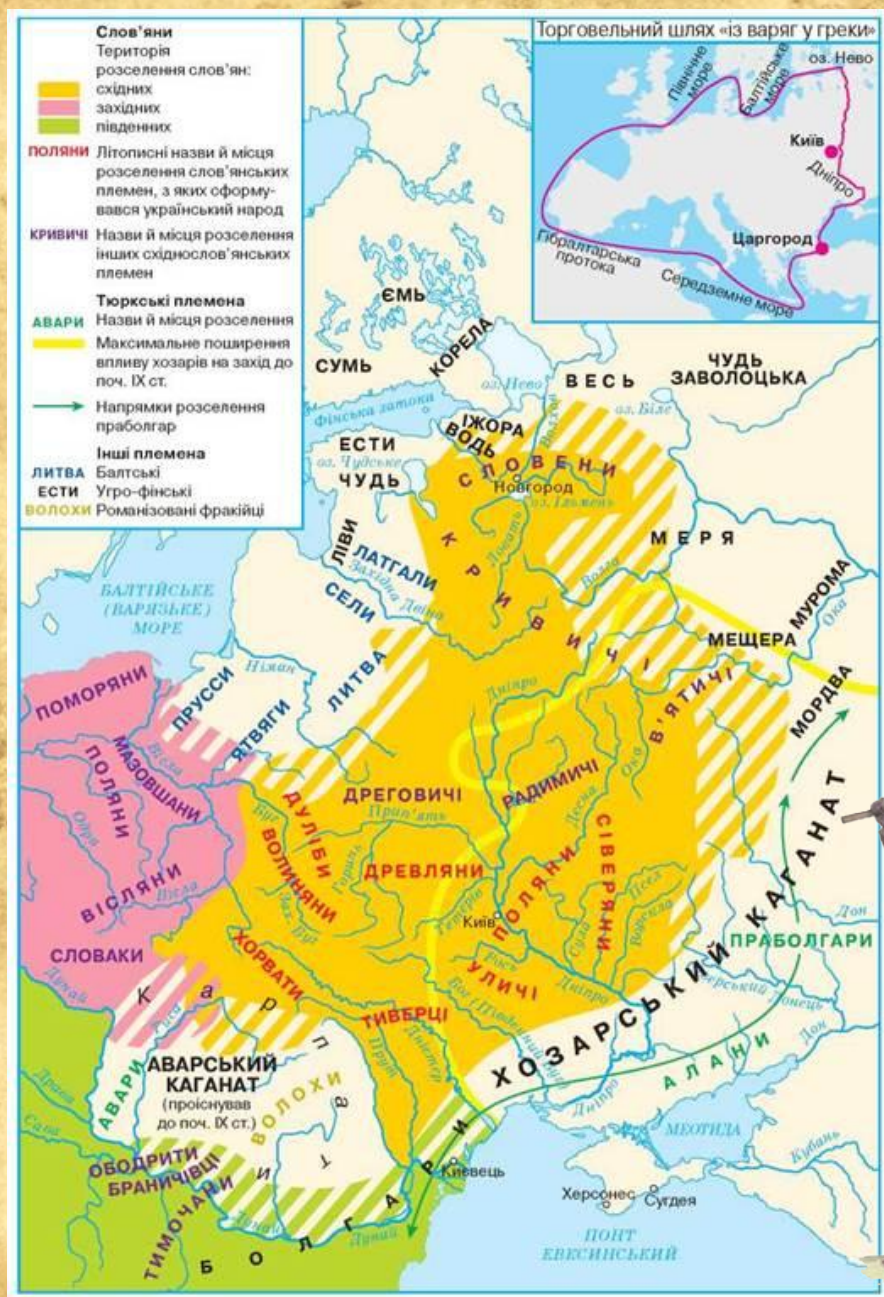
Поступово у слов'ян значного розвитку набувають ремесла. Найбільш поширеними були ковальство, залізоробне ремесло, гончарство, прядіння, чинбарство і ткацтво.

Давні слов'яни мали свої релігійні вірування. Їхня релігія називалася язичництвом.

Сусіди східнослов'янських

племен

Етнічні й державотворчі процеси у східних слов'ян у VIII—IX ст.

Тривалий час після завершення розселення у східних, західних і південних слов'ян зберігалося багато спільного в етнічній сфері.

У VIII—IX ст. у східних слов'ян набирають сили державотворчі процеси. У результаті об'єднання окремих союзів племен виникають нові утворення — племінні княжіння.

За свідченням арабських авторів, на східнослов'янських землях існували три об'єднання: Куявія (землі полян із Києвом), Славія (землі ільменських словенів) та Артанія (Ростово-Суздальська земля, а можливо, також Причорноморські або Приазовські землі).

Вважається, що племінне княжіння полян у Середньому Подніпров'ї, відоме арабам як Куявія, стало осередком, довкола якого зростала східнослов'янська державність.

Торг у країні
східних слов'ян.
Художник
С. Іванов

Заморські гості.

Художник
М. Реріх

«Повість минулих літ» про данину полян хозарам

Після смерті Кия, Щека і Хорива поляни зазнавали утисків від сусідніх племен. І знайшли їх хозари, коли вони сиділи в лісі на горах, і сказали: «Платіть нам данину». Поляни тоді, порадившись, дали їм від кожної родини по мечу. І понесли це хозари князеві

своєму і старійшинам своїм, і сказали їм: «Ось знайшли ми данину нову». А ті запитали їх: «Звідки?». І вони сказали їм: «У лісі на горах, над рікою Дніпровською». А ті запитали: «Що вам дали?».

Вони показали мечі, і мовили старці хозарські: «Недобра се данина, княже. Ми здобули її однобічною зброєю, себто шаблями, а сих зброя обоюдогостра, себто мечі. Сі будуть брати данину і з нас, і з інших земель». І все це збулося, бо говорили вони не зі своєї волі, а за Божим повелінням.

Висновки.

- ✓ Унаслідок розселення слов'ян у VI—IX ст. на великій території Європи виникли три групи слов'янських племен: східна, західна і південна.
- ✓ Східнослов'янські союзи племен деревлян, полян, уличів, тиверців, сіверян, волинян (дулібів) і білих хорватів, що заселяли територію сучасної України, вважаються предками українців.
- ✓ В етнічному розвитку східних слов'ян визначальною залишалася спільна спадщина історичної прабатьківщини.
- ✓ У VIII—IX ст. у результаті розгортання об'єднавчих процесів у східних слов'ян з'являються племінні княжіння.

